

УДК 004.8:316.66

DOI <https://doi.org/10.24195/spj1561-1264.2024.3.5>**Добродум Ольга Вікторівна**

доктор філософських наук,
професор кафедри журналістики та реклами
Державного торговельно-економічного університету
вул. Кіото, 19, Київ, Україна
orcid.org/0000-0001-7651-4946

Мартинюк Едуард Іванович

кандидат філософських наук,
доцент кафедри культурології та мистецтвознавства
Національного університету «Одеська політехніка»
пр. Шевченка, 1, Одеса, Україна
orcid.org/0000-0001-5904-2721

Никитченко Елена Едуардівна

кандидат філософських наук,
доцент кафедри культурології та мистецтвознавства
Національного університету «Одеська політехніка»
пр. Шевченка, 1, Одеса, Україна
orcid.org/0000-0002-9403-9795

ХАРИЗМАТИЧНИЙ ШІ ТА МАЙБУТНЄ БІОЕТИКИ

Актуальність проблеми статті. ШІ став невід'ємною частиною багатьох аспектів нашого життя, від охорони здоров'я до автоматизації робочих процесів, однак зі зростанням його впливу зростає і необхідність у розробці етичних принципів, які регулюватимуть цю сферу. В епоху ШІ, коли машини дедалі більше проникають у наше життя, значення харизми зазнає значних змін: з одного боку, ШІ може посилити харизму людини, оскільки алгоритми машинного навчання здатні аналізувати величезні масиви даних про поведінку аудиторії та створювати контент, що ідеально підходить для кожного індивідуума, з іншого боку, ШІ також створює нові виклики для харизматичних особистостей, оскільки поява віртуальних інфлюенсерів, створених на основі ШІ, ставить під сумнів унікальність людського образу. **Мета статті** – проаналізувати можливі варіанти майбутнього біоетики в контексті харизматичного ШІ. **Теоретико-методологічну основу статті** склали проблемно-хронологічний, системно-структурний та критичний аналіз наукових джерел, а також концептуально-дискурсний, системно-хронологічний та проблемно-орієнтований підходи до інформаційно-комунікативного осмислення явищ та подій суспільного та політичного життя. **Висновки та перспективи подальших досліджень.** Біоетика ШІ є міждисциплінарною галуззю, що потребує комплексного підходу – міжнародне співробітництво та вироблення єдиних етичних принципів є ключовими факторами для забезпечення безпечного та відповідального розвитку технологій ШІ в біомедицині. В епоху цифрових технологій, коли ШІ стає невід'ємною частиною нашого життя, поняття харизми зазнає значних змін – онлайн-простір пропонує нові можливості для прояву харизми, а ШІ стає потужним інструментом для її посилення та вимірювання. Світ стрімко змінюється, і якщо раніше харизма асоціювалася виключно з людськими якостями, то сьогодні вона набуває нового виміру в контексті розвитку ШІ. Щоб створити харизматичний ШІ, який діятиме в інтересах людини, необхідно закласти в алгоритми етичні принципи, проводити постійний моніторинг і розробляти системи безпеки.

Ключові слова: харизма, харизматичний ШІ, майбутнє біоетики, особистість, біомедицина.

Вступ. Загалом кажучи, штучний інтелект (ШІ) став невід'ємною частиною багатьох аспектів нашого життя, від охорони здоров'я до автоматизації робочих процесів, однак зі зростанням його впливу зростає і необхідність у розробці етичних принципів, які регулюватимуть цю сферу. Аксиоматично вважати, що харизма – це унікальна якість особистості, яка здатна зачаровувати, надихати та впливати на інших, харизма ШІ – це здатність ШІ чинити емоційний вплив на людину, викликати довіру, симпатію та бажання дотримуватися її рекомендацій, а харизматичний ШІ – це ШІ, здатний не тільки виконувати завдання, а й взаємодіяти з людьми на емоційному рівні. В епоху ШІ, коли машини дедалі більше проникають у наше життя, значення харизми зазнає значних змін: з одного боку, ШІ може посилити харизму людини, оскільки алгоритми машинного навчання здатні аналізувати величезні масиви даних про поведінку аудиторії та створювати контент, що ідеально підходить для кожного індивідуума, з іншого боку, ШІ також створює нові виклики для харизматичних особистостей, оскільки поява віртуальних інфлюенсерів, створених на основі ШІ, ставить під сумнів унікальність людського образу. Крім того, алгоритми соціальних мереж можуть маніпулювати інформаційним потоком, що ускладнює донесення своєї точки зору до широкої аудиторії. Світ технологій стрімко розвивається, і однією з найбільш інтригуючих галузей досліджень у цій сфері є створення ШІ, що має харизму. Харизматичність ШІ – це здатність ШІ викликати в людини емоційний відгук, подібний до того, що ми відчуваємо під час взаємодії з харизматичною особистістю – це може проявлятися в умінні переконувати, надихати, викликати симпатію або навіть кохання, і на основі цього аналізу ШІ навчається розпізнавати емоції, адаптувати свою поведінку до співрозмовника і створювати ілюзію глибокого розуміння [1; 2].

Ймовірно, харизматичний ШІ може істотно вплинути на міжнародні відносини, маючи на увазі використання ШІ для створення і поширення дезінформації, що може підірвати довіру між державами і дестабілізувати ситуацію в окремих регіонах, для проведення кібератак на критично важливу інфраструктуру інших країн, розроблення автономної зброї, здатної ухвалювати самостійні рішення про застосування сили. ШІ може зіграти важливу роль у боротьбі зі зміною клімату, завдяки використанню ШІ для аналізу великих обсягів даних про кліматичні зміни, створенню нових технологій для зниження викидів парникових газів та адаптації до зміни клімату й оптимізації використання ресурсів та енергії. Харизматичний ШІ може революціонізувати сфери освіти та психології, маючи на увазі персоналізоване навчання, психотерапію, дослідження мозку. Харизматичний ШІ може суттєво вплинути на демократичні процеси, оскільки можливе використання харизматичного ШІ для маніпулювання громадською думкою, створення персоналізованої політичної реклами, націленої на конкретних виборців, а також впливу на політичну поведінку людей, формування нових політичних рухів. Харизматичний ШІ може суттєво вплинути на ринок праці завдяки автоматизації робочих місць, появи нових професій, зміні вимог до кваліфікації працівників [3].

Рефлексуєючи над впливом харизматичного ШІ на різні сфери життя, можна зазначити, що харизматичні ШІ можуть стати віртуальними менторами, що підтримують студентів упродовж усього навчального процесу, харизматичні ШІ можуть використовуватись як терапевти, допомагаючи людям справлятися з емоційними проблемами, харизматичні чат-боти та віртуальні асистенти можуть значно покращити якість обслуговування клієнтів, оскільки ШІ може створювати більш персоналізовані маркетингові кампанії, підвищуючи їх ефективність, харизматичні ШІ можуть значно поліпшити якість обслуговування клієнтів, оскільки ШІ може створювати більш персоналізовані маркетингові кампанії, підвищуючи їхню ефективність, а харизматичні Віртуальні помічники з харизматичними якостями можуть змінити спосіб нашого спілкування: з одного боку, вони можуть стати надійними співрозмовниками та допомогти подолати самотність, з іншого боку, надмірна залежність від ШІ може призвести до послаблення реальних соціальних зв'язків [4; 5]. Важливість ШІ для сучасного світу складно переоцінити: так, наприклад, згідно з прогнозами Allied Market Research, світовий ринок ШІ в медицині зростає з 6,6 млрд доларів США у 2021 році до 60,4 млрд доларів США до 2028 року, приблизно 76% лікарень у США вже використовують ШІ в тій чи іншій формі,

приблизно 80% лікарів вважають, що ШІ відіграватиме важливу роль у медицині впродовж наступних 5 років [6].

Мета статті – проаналізувати можливі варіанти майбутнього біоетики в контексті харизматичного ШІ.

Ступінь наукової розробки. У галузі біоетики ШІ працюють багато вчених і дослідників, які зробили значний внесок у розвиток цієї дисципліни. Ось кілька зарубіжних науковців, які активно займаються питаннями біоетики ШІ: Джеймс Шоу, Джозеф Алі, Цезар А. Атуїре, Пхаік Йонг Чеа, Еффі Вайєна, Євгеніус Гефенас. Серед українських науковців, які активно займаються питаннями біоетики та штучного інтелекту: Ольга Харасхал, Ярослав Гнилицький, Андрій Матвійчук, Сергій Данилов та Віктор Комаренко, Антон Кобилянський. Ці вчені та багато інших продовжують працювати над розвитком біоетики ШІ, щоб забезпечити безпечне та справедливе використання технологій у майбутньому. Приклади успішних ініціатив та організацій: Проєкт «Етика ШІ в охороні здоров'я», Центр з біоетики при Гарвардській медичній школі, Глобальна мережа з питань етики ШІ, Національний інститут охорони здоров'я, Всесвітня комісія з глобальної етики використання ШІ. Якщо обговорювати наявні підходи до розв'язання етичних проблем, слід зазначити, що Всесвітня організація охорони здоров'я розробила керівні принципи з етики ШІ в охороні здоров'я, що є набором рекомендацій для розробників, користувачів і політиків у сфері ШІ, Національний інститут охорони здоров'я США створив робочу групу з питань етики, права й суспільства, що досліджує етичні аспекти використання ШІ в біомедичних дослідженнях, Європейський Союз прийняв Загальний регламент про захист даних, а також про захист даних, отриманих в результаті досліджень, що стосуються біоетики.

Методи дослідження: проблемно-хронологічний, системно-структурний та критичний аналіз наукових джерел, а також концептуально-дискурсний, системно-хронологічний та проблемно-орієнтований підходи до інформаційно-комунікативного осмислення явищ та подій суспільного та політичного життя.

Результати. Розвиток ШІ стрімко змінює наше життя, і ця зміна викликає безліч етичних питань, і біоетика, що вивчає етичні аспекти життя і здоров'я, відіграє важливу роль у вирішенні цих питань. ШІ має потенціал для вирішення багатьох проблем у галузі охорони здоров'я, але він також створює нові виклики, з якими біоетика повинна буде розібратися, деякі з цих викликів: конфіденційність даних, справедливість і недискримінація, автономність, гідність людини. Біоетика може відігравати ключову роль у розв'язанні цих проблем, розробляючи етичні принципи та керівні вказівки для розроблення та використання ШІ у сфері медицини: повага до автономії, справедливість, ненанесення шкоди, благо. Серед шляхів реалізації цих принципів варто відзначити розроблення етичних кодексів, публічні обговорення, освіту та просвіту, міжнародне співробітництво. Системи ШІ повинні використовуватися на благо людей, хоча стрімкий розвиток ШІ не тільки трансформує багато аспектів нашого життя, а й породжує низку етичних проблем, які потребують пильної уваги, оскільки біоетика, що вивчає етичні аспекти життя і здоров'я, відіграє критичну роль у вирішенні цих питань, що стосуються використання ШІ у сфері медицини [7].

Розглядаючи підвалини сучасної біоетики, актуалізується питання про верховенство людини та ШІ, у зв'язку з чим педалюється вся антропологічна тематика і принцип антропоцентризму. Чи можна ставити між ними знак рівності та співвіднесення? Чи буде ШІ консолідовано виступати на захист або проти людини? Ця проблематика контекстуально настійно вимагає визначення того, що таке ШІ і що таке людина і чи можна дати визначення людині як такої? Можна констатувати даність виникнення заявлених паралелей з ХІХ століття – паралелей між людиною і людяністю, а в сучасному контексті паралелей ШІ проти людини (в контексті порушення або непорушення законів ШІ). У цій ситуації можна було звернути увагу на факт того, як Ілон Маск подав позов проти OpenAI та її генерального директора Сема Альтмана, стверджуючи, що багатомільярдний альянс виробника ChatGPT з Microsoft поставив під загрозу початкову місію стартапу зі створення систем ШІ на благо людства. Це питання актуалізовано в контексті

того, що вже в понад 75 випадків розбивалися автопілоти, у зв'язку з чим закономірно постає питання про винуватість або безпілотного транспорту, або його конструктора і творця.

Питання про права роботів у Європі вже давно є предметом активного обговорення і роздумів, Європейський парламент розглядає різні аспекти цієї теми, включно з етичними і правовими наслідками автономності роботів. У світі широко ведуться дискусії щодо створення спеціального закону про роботів, який регулюватиме їхні права та обов'язки, а також питання відповідальності за дії ШІ. Ці обговорення стосуються не лише технічних та юридичних аспектів, а й ширших етичних питань, як-от можливість визнання прав для інтелектуальних машин та їхній статус у суспільстві – це складна та багатогранна проблема, що потребує ретельного аналізу та міжнародної співпраці. Як відомо, Саудівська Аравія стала першою державою у світі, яка надала громадянство роботу. Робот на ім'я Софія, створений гонконгською компанією Hanson Robotics, був представлений на конференції Future Investment Initiative в Ер-Ріяді. Ця подія викликала багато обговорень, особливо серед жінок Саудівської Аравії, які зазначили, що Софія має вже більше прав, ніж вони, включно з можливістю з'являтися на публіці без супроводу чоловіка і без хустки на голові. Це було сприйнято як значний крок у розвитку штучного інтелекту і технологій у країні.

Як загальновідомо, технологічний фактор дедалі ширше застосовується та задіюється в мистецтві та освіті, навчальній діяльності та науці, гібридних війнах та у зв'язку з віртуалізацією, медичних досягненнях та трансплантації, ЕКЗ та сурогатному материнстві, що змінює уявлення про людину, хоча варто зазначити, що цієї проблематики не було до 1945 року. Останні десятиліття всі ці зміни набувають характеру акселерації, оскільки ШІ доступний і викладачеві, і студенту, він стає буденною річчю, звідси відповідальність ШІ. Таким чином, ми можемо констатувати два невзаємопов'язані начала – ШІ та людство, фіксувати суперечності всередині того й іншого, порівнюючи всі «за» і «проти» та рефлексуючи над алгоритмом оптимізації їхніх взаємовідносин [8].

Для людства методологічно важливо зрозуміти, яким є правове становище ШІ, який наразі не володіє самостійною юрисдикцією, а також, що таке людина і людяність. Взаємовідносини людини та ШІ повинні мати загальноправову базу, що дасть змогу розглядати конкретні випадки, оскільки проблеми, пов'язані з ШІ, мають конкретний характер, і особливо перспективно, що його застосовують на полях війни, наприклад, у БПЛА. Треба переглянути орієнтацію ШІ на суспільство, особливо в контексті термінів «виразний індивідуалізм» і «експресивний індивідуалізм» у певному протиставленні терміну «публічна етика», коли права людини виразно домінують над її обов'язками – це приклад того, як змінюється природа стосунків між людьми, а не тільки між людьми та ШІ. Цю проблематику можна було розглянути і в контексті постколоніалізму – це приклад того, які стосунки складаються між людьми – проблемою може бути дефініція людини, адже якщо людина ототожнюється головним чином з її інтелектом, вона може виявитися немічною, а якщо її наділитимуть емоціями у випадку з кіборгами – нас можуть взагалі витіснити термінатори, і тоді мирне співжиття й отримання відповідних вигод для людського існування, створене людьми в будь-якій царині, може відповідно опинитися під загрозою. У якій би то не було царині людської життєдіяльності – війна, театр, кіно – ШІ надає можливість замінювати й заміщати артистів, технологізуються й модифікуються цілі професії, ШІ вочевидь впливає і на цей процес.

У даному контексті важливим видається також сказати про породження проблем у сфері прав людини у зв'язку з тим, що відбувається применшення прав людини в країнах, що воюють. В Україні також відбувалося применшення прав людини у сфері свободи слова, оскільки в країні є заборонені теми для висвітлення, приміром, дислокація військ і результати атак, утім, як і критика уряду та військових дій, антивоєнні протести й рухи, інформація про втрати й поразки, секретні операції й військові плани, пропаганда й дезінформація тощо. Однак результатом цього обмеження, своєю чергою, є інформаційні війни, пропаганда, порушення свободи пересувань – отже, практично всі свободи, закріплені в українському законодавстві конституційно, можуть підмінятися зараз в Україні, що воює, обмеженням прав людини. Також варто

нагадати, що свобода й обмеження – це два протилежні терміни з філософської точки зору. Якщо аналізувати політичні особливості розвитку ШІ на сучасній стадії розвитку, а також ті перешкоди і труднощі, з якими ми стикаємося на шляху цього розвитку, варто було б зазначити, що розуміння людини, людяності та права людини в контексті війни значною мірою можуть бути модифіковані в країнах, що вступили у війну: і якщо в Україні відбувається обмеження прав, то в РФ ці права в них, як правило, відсутні. Можна згадати також те, що Фонд американського актора Джорджа Клуні та його дружини Амаль «За справедливість» домагається кримінального переслідування російських пропагандистів у Європі, які закликають до війни проти України та геноциду українців [9].

Міжнародна федерація прав людини (FIDH) і низка інших правозахисних проєктів звернулися до Міжнародного кримінального суду з проханням розслідувати злочини проти людяності Володимира Соловйова, Дмитра Кисельова, Сергія Мардана, Маргарити Симоньян і Дмитра Медведєва – про це повідомляється на сайті організації. Також вони попросили прокурора Міжнародного кримінального суду Каріма Хана розглянути докази злочинів першого заступника керівника адміністрації президента РФ Олексія Громова, який контролює державну пропаганду на телебаченні, радіо та в друкованих ЗМІ – правозахисники зажадали почати розслідування за статтею 7 Римського статуту («Злочини проти людяності») через ненависницьку риторичку російських чиновників і пропагандистів проти українців. Правозахисники провели аналіз понад двох тисяч відеозаписів із заявами російських пропагандистів, зробленими в період із 24 лютого 2022 року до 24 лютого 2024-го – загалом FIDH та її партнери виявили понад 300 висловлювань, які визнали проявом мови ненависті. Серед них автори звернення зафіксували прямі заклики до насильства проти українців, крайню дегуманізацію, приниження, використання неправдивих наративів і дзеркальних звинувачень. Результати розслідування вони направили до Міжнародного кримінального суду, після отримання звернення прокурор суду може запустити власне розслідування – і міжнародні ордери на арешт. При цьому встановлених термінів для відповіді правозахисникам у прокурора немає, а головний наслідок видачі ордеру на арешт – для підозрюваних закривають 124 країни світу (якщо тільки вони не хочуть бути заарештованими), та й загалом за межі Росії їздити буде ризиковано. У березні 2023 року Міжнародний кримінальний суд у Гаазі видав ордер на арешт президента Росії Володимира Путіна і російського дитячого омбудсмена Марії Львової-Белової – їх звинуватили в незаконній депортації дітей з окупованих регіонів України. Римський статут ратифікували понад 120 держав, але серед них немає Росії та США, Індії, Китаю, Туреччини, Саудівської Аравії, Ізраїлю, Ірану та України [10].

І тут виникає цікава прецедентна ситуація у сфері свободи слова, яка походить із Руанди, коли сторона захисту каже, що не можна переслідувати журналістів, що це порушення свободи слова, проте деякі пропагандисти наклали на себе руки – наприклад, Адольф Гітлер і Йозеф Геббельс. У теперішньому інформаційному світі журналісти є «четвертою владою», і вони претендують на реальну недоторканність, у зв'язку з чим постає запитання – їх захищають тому, що вони є пропагандистами, чи все ж таки журналістами? Сумнозвісним у цьому контексті є «Вільне радіо і телебачення тисячі пагорбів» Руанди, яке розпалювало міжнаціональну ворожнечу і підбурювало до геноцида в Руанді в 1994 році та відповідальне за геноцид тутсі, як відомо, дикторів цієї радіостанції притягли до довічного ув'язнення, і тут проблема була пов'язана з тим, що розуміти під людяністю, замахом на людяність і правами людини, що розуміти під свободою слова та її добровільним обмеженням.

Сучасне нам світове співтовариство в принципі схиляється до автономії особистості, що людина не повинна залежати від зовнішніх обставин для оцінки своєї поведінки, що вона має орієнтуватися на себе (ідея релігій особистого порятунку), однак це світоглядний глухий кут, оскільки сам на сам людство не впорається з жодним викликом, орієнтуючись винятково на себе, бо є велика кількість людей, що не можуть бути самозалежними та самовизначуваними – люди похилого віку, діти, інваліди. Можна припустити, що права людини і права особистості потрібно враховувати і сприймати з поправкою і в контексті ідей альтруїзму і свободи, рівності

та братерства та інших гуманістичних ідей, але під питанням можуть опинитися права міноритарних спільнот, зокрема ЛГБТ+ [11].

У певному геополітичному сприйнятті, нинішній світ перевернутий, наприклад, в оцінці палестино-ізраїльського конфлікту, що може свідчити про крах ідеї постколоніалізму. Подібного стибу ідеї використовувалися також у русі Black Live Matter, що теперішні білі американці винні мільярди доларів за їхнє рабство, причому в прямому сенсі, що 400 мільярдів доларів імперії винні заплатити своїм колоніям, відповідно, колишні метрополії колишнім домініонам – подібна ситуація наразі може бути також контекстом розгляду україно-російських взаємовідносин. Крізь призму застосування концепції постколоніалізму можна розглядати Україну як постколоніальну державу, відповідно, їй притаманний синдром жертви – сказане можна розглядати в сенсі зміни антропології, зокрема й політичної, під впливом появи інформаційного суспільства та гібридних війн. У диктаторських режимах може відбуватися примусове обмеження свободи слова, свободи совісті, свободи віросповідань і соціологічних досліджень у суспільстві в принципі – здійснення цих прав аналізують доповіді за 2023 рік Religious Freedom International [12].

У зв'язку з цим пізнавально також ознайомитися і з індексом ШІ, який містить актуальний аналіз базових моделей, включно з витратами на навчання, впливом систем ШІ на навколишнє середовище, а також тенденції громадської думки щодо технологій [13]. У контексті теперішніх подій дедалі актуальнішими стають роздуми в галузі ШІ та економіка, ШІ та політика, ШІ та релігія, що, своєю чергою, змушує замислитися над двома паралельними нішами – людяність і ШІ – протиріччя між ними можуть збільшуватися. Протиріччя виникають на тому тлі, що ми не знаємо, що чому протиставити насамперед.

Згідно з переконанням футурологів, таких, як Рей Курцвейл, людство до середини ХІХ століття досягне вражаючих результатів, тож зараз однозначно відбувається зміна антропології людини. Якщо всі винаходи людства до теперішнього часу були на рівні засобів виробництва (знаряддя, предмети), то нині ми дедалі більше можемо фіксувати гегелівське «зняття», коли людина дедалі більшою мірою виявляється знаряддям виробництва та інструментом, людиною за доби рабства. Можна згадати, як Арістотель називає людину «знаряддям, що мукає і мовчить» («*zoon logikon kai politikon*») у своїй праці «Політика», тоді робот дедалі більшою мірою постає як інструмент мовлення, ще Рей Курцвейл говорив про кіборгізацію людини, а зараз ми маємо справу з ШІ, який сам може сприйматися як знаряддя виробництва. У зв'язку з ШІ та новим розумінням людяності у світовій літературі це пов'язано з терміном «виразний індивідуалізм» та «експресивний індивідуалізм», який нібито притаманний нинішньому людству.

«Сингулярність близька: Коли люди перевершать біологію» – це книжка 2005 року, написана Реєм Курцвейлом, у якій він пророкує, що найближчими десятиліттями технологічний прогрес стане настільки швидким, що він призведе до «технологічної сингулярності» 2045 року, що на той час ШІ стане настільки просунутим, що перевершить людський інтелект, що призведе до низки радикальних змін: розробка нанотехнологій, яка дасть змогу нам створювати нові матеріали та пристрої, на атомному рівні передбачатиме створення штучної спільності, а на атомному – створення штучної штуки, яка буде створюватись як загальне. Р.Курцвейл вважає, що ці зміни матимуть глибокий вплив на людське суспільство, зокрема: кінець хвороб, старіння і смерті; створення нової економіки, заснованої на достатку; а також злиття людини і машини в нову форму життя. Книжка Р.Курцвейла викликала багато суперечок: деякі критики вважають, що його прогнози надто оптимістичні і що він недооцінює потенційні ризики технологічного прогресу, інші критики вважають, що його бачення майбутнього є утопічним і небажаним. Незважаючи на критику, «Сингулярність близька» залишається впливовою книгою, яка змусила багатьох людей замислитися про майбутнє людства. Важливо зазначити, що прогнози Р.Курцвейла ґрунтуються на його сучасному розумінні технологій і суспільства, неможливо сказати напевно, що станеться в майбутньому, але ідеї Р.Курцвейла спонукають нас замислитися над тим, як ми можемо формувати майбутнє за допомогою технологій [14].

Якщо постаратися проаналізувати контекст розвитку ШІ в медицині, слід зазначити, що останніми роками ШІ став невід'ємною частиною медичної практики – системи ШІ використовують для діагностики захворювань, розробки ліків, персоналізованої медицини, проведення хірургічних операцій. Впровадження ШІ в медицину відкриває величезні можливості для поліпшення здоров'я людей, але водночас із цим створює низку нових викликів, із якими біоетика муситиме розібратися – наприклад, конфіденційність даних. Так, 2021 року стався витік даних із системи ШІ, використовуваної в лікарні в США, унаслідок якого було розкрито конфіденційні відомості про здоров'я тисяч пацієнтів). Також слід зазначити, що алгоритми ШІ можуть бути схильні до упередженості, що може призвести до дискримінації людей у сфері охорони здоров'я, наприклад, під час розподілу медичних ресурсів або ухвалення рішень про лікування. Приклад: дослідження 2020 року засвідчило, що алгоритм ШІ, який використовують для оцінювання ризику повторної госпіталізації пацієнтів, із більшою ймовірністю визначав пацієнтів із расових меншин як таких, що мають високий ризик, що могло призвести до їхньої необґрунтованої госпіталізації.

Зі зростанням автономності систем ШІ виникає питання про те, хто несе відповідальність за їхні дії та рішення, особливо у випадках, коли вони призводять до негативних наслідків для пацієнтів. Так, у 2016 році робот-хірург, керований ШІ, під час операції на пацієнті припустився помилки, що призвело до серйозних ускладнень, у зв'язку з чим постало питання про те, хто несе відповідальність за цю помилку: хірург, який контролював робота, виробник робота або розробник алгоритму ШІ. Що стосується пієтету перед людською гідністю, системи ШІ можуть використовуватися для маніпулювання людьми, контролю над їхньою поведінкою або навіть заподіяння шкоди їхньому психічному та емоційному здоров'ю, що ставить під загрозу їхню гідність і автономію. У 2017 році чат-бот зі штучним інтелектом на ім'я Тау, створений компанією Microsoft, упродовж кількох годин після свого запуску почав публікувати расистські та образливі дописи у Twitter, що спричинило суспільний резонанс і призвело до його вимкнення.

Дискусія та результати. Необхідність встановлення діалогу між експертами з ШІ, біоетики, медицини, юриспруденції та іншими зацікавленими сторонами ґрунтується на наступних ключових факторах: складність і багатогранність проблем, етичні дилеми, приватність даних, відповідальність, упередженість алгоритмів, доступність, соціальна нерівність, швидкі темпи розвитку, глобальний характер проблем, соціальні наслідки. Серед цілей діалогу: вироблення єдиних етичних принципів, створення міжнародних етичних комітетів, розробка міжнародних стандартів, освіта та підвищення обізнаності, міжгалузеве співробітництво. Учасниками діалогу можуть бути: фахівці зі штучного інтелекту, біоетики, медики, юристи, представники державних органів, громадські організації. Форматами діалогу в цьому контексті можуть слугувати наукові конференції та семінари, круглі столи та дискусійні клуби, робочі групи та експертні ради, онлайн-платформи для обговорення та спільні дослідницькі проекти. Налагодження діалогу між експертами різних галузей є необхідною умовою для відповідального та безпечного розвитку ШІ в біомедицині, і тільки спільними зусиллями можна забезпечити, щоб технології ШІ служили на благо людства.

Біоетика ШІ являє собою одну з найактуальніших і найскладніших проблем сьогодення, а з ШІ в галузі медицини та біології виникають нові етичні дилеми, які потребують міжнародного співробітництва та вироблення єдиних стандартів. Серед ключових аспектів міжнародної перспективи біоетики ШІ можна окреслити такі, як: глобальний характер проблем, оскільки розвиток ШІ не знає кордонів, тож і етичні питання, пов'язані з його застосуванням у біомедицині, носять глобальний характер, розмаїтість культурних і законодавчих контекстів, адже різні країни мають різноманітні культурні цінності, законодавчі системи й підходи до етичних питань, а це створює складнощі у виробленні єдиних міжнародних стандартів, необхідність міжнародної співпраці, оскільки для цього необхідно мати міжнародне співробітництво, а не просто співпрацювати.

Важливо окреслити основні виклики та напрямки роботи, серед них: приватність даних, відповідальність, упередженість алгоритмів, доступність та соціальна нерівність. Назвемо

кілька основних міжнародних організацій та ініціатив, що регулюють стосунки у сфері біоетики: ЮНЕСКО (розробила Загальну декларацію про біоетику та права людини, що слугує підґрунтям для міжнародної співпраці в царині біоетики), ОЕСР (розробляє рекомендації щодо етичного використання ШІ), Міжнародне товариство біоетики (об'єднує вчених і спеціалістів у царині біоетики для обговорення актуальних проблем і розроблення рекомендацій).

Висновки. Обговорюючи перспективи розвитку біоетики у сфері ШІ, можна припустити створення міжнародних етичних комітетів для оцінювання ризиків і розроблення рекомендацій щодо використання ШІ в біомедицині, розроблення міжнародних стандартів для забезпечення безпеки й ефективності технологій ШІ, освіти й підвищення поінформованості з метою здійснення широкої просвітницької роботи серед спеціалістів та громадськості з питань біоетики ШІ й міжгалузеве співробітництво для розв'язання складних проблем, пов'язаних із розвитком ШІ. Біоетика ШІ є міждисциплінарною галуззю, що потребує комплексного підходу – міжнародне співробітництво та вироблення єдиних етичних принципів є ключовими факторами для забезпечення безпечного та відповідального розвитку технологій ШІ в біомедицині. Серед додаткових тем для дослідження: роль держави в регулюванні розвитку ШІ в біомедицині, етичні аспекти використання ШІ в генетиці та репродуктивній медицині, правові аспекти відповідальності за шкоду, заподіяну системами ШІ, соціальні наслідки широкого впровадження ШІ в охорону здоров'я.

Харизма – це складне і багатогранне явище, яке досі залишається загадкою для вчених – нейромережі відкривають нові можливості для вивчення і моделювання харизми, але також порушують важливі етичні питання. У майбутньому штучна харизма може знайти застосування в різних галузях, від маркетингу та освіти до психотерапії, однак, важливо пам'ятати, що харизма – це не тільки набір навичок, а й глибоко людська якість, яку не можна повністю відтворити штучними засобами. Майбутнє харизми в епоху ШІ тісно пов'язане з фактором нових професій, зміною соціальних взаємодій, взаємодією людей з ШІ може стати більш емоційно насиченою та персоналізованою. Майбутнє харизми тісно пов'язане з розвитком технологій – ми можемо очікувати на появу нових форм харизми, що визначатимуться можливостями ШІ, однак, людська унікальність та емоційний інтелект завжди залишатимуться найважливішими складовими харизми. Міжнародне співробітництво необхідне для ефективного регулювання розвитку харизматичного ШІ, оскільки воно дасть змогу розробити єдині стандарти, обмінюватися досвідом, а також координувати дії – можна також дослідити конкретні кейси успішних особистостей, які ефективно використовують цифрові технології для посилення своєї харизми.

В епоху інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) харизма набуває нових граней. З одного боку, ІКТ надають безпрецедентні можливості для посилення та демонстрації харизми, з іншого – створюють нові виклики. ІКТ дозволили харизмі вийти за межі фізичного простору, соціальні мережі, відеоплатформи та інші цифрові канали надають широкі можливості для самовираження та взаємодії з аудиторією – це дає змогу харизматичним особистостям розширювати свій вплив та створювати глобальні спільноти. Однак, у цифровому світі харизма стикається з новою конкуренцією, оскільки AI-алгоритми здатні генерувати контент, який складно відрізнити від людського, а віртуальні інфлюенсери створюють ілюзію ідеального життя, а це вимагає від харизматичних особистостей постійного розвитку та пошуку нових способів виділитися.

Харизматичність ШІ відкриває перед нами нові можливості, але також створює серйозні виклики: конкуренція зі ШІ, проблема автентичності, етичні питання, ризики, пов'язані з розвитком надзрозумілого, розробка алгоритмів, здатних розпізнавати й запобігати маніпулятивним діям харизматичного ШІ, вивчення довгострокових ефектів взаємодії з харизматичним ШІ на психічне здоров'я людини, створення етичних фреймворків для розвитку ШІ, що має харизматичні риси, розробка нейромереж, здатних розпізнавати та імітувати харизматичні риси, розробка нейронної системи, здатної розпізнати і імітувати харизматичну особистість, розробка нейронної системи. Майбутнє належить тим, хто зможе ефективно поєднувати технічні навички роботи з ШІ та творчий потенціал, тому тут можна сформулювати фокус на

унікальності, розвитку емоційного інтелекту і особливо на постійному навчанні. Харизматичність ШІ – це не просто технологічний тренд, це новий виклик для нашого суспільства, що вимагає зважених рішень і відповідального підходу. Щоб використовувати її на благо, необхідно розробити суворі етичні норми і законодавчі обмеження.

Поява харизматичних ШІ порушує безліч питань. Як запобігти використанню віртуальної харизми для маніпуляції та дезінформації? Яким чином регулювати відносини між людьми та ШІ? Як можна визначити рівень харизми в нейромережі? Які етичні обмеження слід встановити для розвитку штучної харизми? Який вплив штучна харизма може мати на міжособистісні відносини? Як створити унікальний цифровий образ в епоху цифрових технологій? Які інструменти ШІ можуть допомогти в розвитку особистого бренду? Як захистити себе від маніпуляцій з боку ШІ? Як створити харизматичний ШІ, який діятиме в інтересах людини? Яку роль мають відігравати технологічні компанії в регулюванні харизматичного ШІ? Як забезпечити, щоб розвиток харизматичного ШІ слугував на благо людства? Як захистити приватність користувачів під час взаємодії з харизматичним ШІ? Яку роль має відігравати громадянська ініціатива в регулюванні харизматичного ШІ? Як захистити демократію від маніпуляцій з боку харизматичного ШІ? Яку роль мають відігравати технологічні компанії в регулюванні харизматичного ШІ? Як створити реалістичний аватар для харизматичного ШІ? Які технічні обмеження стоять на шляху до створення дійсно харизматичного ШІ? Як визначити момент, коли взаємодія з ШІ перестає бути взаємодією з машиною і стає чимось більшим?

В епоху цифрових технологій, коли ШІ стає невід'ємною частиною нашого життя, поняття харизми зазнає значних змін – онлайн-простір пропонує нові можливості для прояву харизми, а ШІ стає потужним інструментом для її посилення та вимірювання. Світ стрімко змінюється, і якщо раніше харизма асоціювалася виключно з людськими якостями, то сьогодні вона набуває нового виміру в контексті розвитку ШІ. Щоб створити харизматичний ШІ, який діятиме в інтересах людини, необхідно закласти в алгоритми етичні принципи, проводити постійний моніторинг і розробляти системи безпеки. Технологічні компанії відіграють ключову роль у розвитку ШІ та несуть велику відповідальність за його наслідки, включно із саморегулюванням, співпрацею з державою та інвестуванням у дослідження. Необхідно об'єднати зусилля вчених, інженерів, етиків, юристів та інших спеціалістів, вести відкритий діалог між усіма зацікавленими сторонами, постійно навчатися й адаптуватися до нових викликів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Титаренко В. *Теоретичні проблеми дослідження харизми та харизматизму*. [Електронний ресурс]: <http://dspace.nbuiv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/14938/5-Titarenko.pdf?sequence=1>
2. Титаренко В. *Харизматична риторика: реакція на виклики часу*. [Електронний ресурс]: <https://www.verbum.com.ua/05/2019/art-and-craft-of-preaching/charismatic-rhetoric/>
3. Крилова С., Крилова В. *Харизма людини в еру інформаційних технологій та мас-медіа* // Вісник Львівського університету. Серія філос.-політолог. студії. – 2023. – Випуск 47. – С. 84–91.
4. Гончарова Т.Ю. *Психологічний аналіз образу харизматичної особистості у сучасній молоді в контексті проблеми самопроекування*. [Електронний ресурс]: <https://journal.kdpu.edu.ua/psychology/article/view/3746/3421>
5. Загорівська Т.П. *Психологічний аналіз образу харизматичної особистості у свідомості сучасної студентської молоді* // Кваліфікаційна робота на правах рукопису. [Електронний ресурс]: http://ir.polissiauniver.edu.ua/bitstream/123456789/14658/1/Zagorivska_TR_KR_053_2023.pdf
6. *Artificial Intelligence in Medicine Market Size, Share, Competitive Landscape and Trend Analysis Report, by Product Type, Technology and Application* // Global Opportunity Analysis and Industry Forecast, 2018-2025 [E-resource. Accessmode]: <https://www.alliedmarketresearch.com/artificial-intelligence-in-medicine-market>
7. *Біоетика: від теорії до практики*. Київ: ВД «Авіцена», 2021. – 144 с.
8. Religion. *A guide to resources for the study of religion* / Religion and Bioethics. (2024). [E-resource. Accessmode]: <https://guides.lib.fsu.edu/religion/bioethics>

9. Бережанський І. *Фонд Джорджа Клуні хоче притягнути до відповідальності російських пропагандистів*. [Електронний ресурс]: <https://tsn.ua/svit/fond-dzhordzha-kluni-hoche-prityagnuti-do-vidpovidalnosti-rosiyskih-propagandistiv-2592141.html>

10. *Медведев, Соловйов, Симонян та інші російські пропагандисти обвинувачуються у мові ворожнечі як злочині проти людяності*. [Електронний ресурс]: <https://ccl.org.ua/news/medvedyev-solovjov-simonyan-ta-inshi-rosiyski-propagandysty-obvynuvachuyutsya-u-movi-vorozhnechi-yak-zlochyni-proty-lyudyanosti/>

11. Mueller W. *The Bible and Bioethics Dealing with the problems of modern medicine*. [E-resource. Accessmode]: <https://mlc-wels.edu/continuing-education/wp-content/uploads/sites/11/2019/05/MuellerBioethics.pdf>

12. *"Репортери без кордонів" оприлюднили індекс свободи слова у 2023 році*. Україна на 79-му місці. [Електронний ресурс]: <https://imi.org.ua/news/reportery-bez-kordoniv-oprylyudnyly-indeks-svobody-slova-u-2023-rotsi-ukrayina-na-79-mu-mists-i52524>

13. *The AI Index Report 2024*. Measuring trends in AI. [E-resource. Accessmode]: <https://aiindex.stanford.edu/report/>

14. Kurzweil R. *The Singularity is Near: When Humans Transcend Biology*. – NY: Viking, 2005. – 652 стор.

REFERENCES

1. Tytarenko V. *Teoretychni problemy doslidzhennia kharyzmy ta kharyzmatyzmu*. [Theoretical Problems in the Study of Charisma and Charismaticism]. (2002). [E-resource. Accessmode]: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/14938/5-Tytarenko.pdf?sequence=1> (Last accessed: 08.09.2024) (In Ukrainian).

2. Tytarenko V. *Kharyzmatychna rytoryka: reaktsiia na vyklyky chasu*. [Charismatic Rhetoric: Response to the Challenges of the Times]. (2019). [E-resource. Accessmode]: <https://www.verbum.com.ua/05/2019/art-and-craft-of-preaching/charismatic-rhetoric/> (Last accessed: 08.09.2024) (In Ukrainian).

3. Krylova S., Krylova V. (2023). *Kharyzma liudyny v eru informatsiinykh tekhnolohii ta mas-media* [Human Charisma in the Age of Information Technology and Mass Media] // Visnyk Lvivskoho universytetu. Seriiia filos.-politoloh. studii. – Vypusk 47. – S. 84–91. (In Ukrainian).

4. Honcharova T.Iu. (2019). *Psykholohichniy analiz obrazu kharyzmatychnoi osobystosti u suchasnoi molodi v konteksti problemy samoproektuvannia* [Psychological analysis of the image of a charismatic personality in modern youth in the context of the problem of self-design]. [E-resource. Accessmode]: <https://journal.kdpu.edu.ua/psychology/article/view/3746/3421> (Last accessed: 08.09.2024) (In Ukrainian).

5. Zahorivska T.P. (2023). *Psykholohichniy analiz obrazu kharyzmatychnoi osobystosti u svidomosti suchasnoi studentskoi molodi*. – Kvalifikatsiina robota na pravakh rukopysu. [Psychological Analysis of the Image of a Charismatic Personality in the Minds of Modern Student Youth – Qualification work on the rights of a manuscript]. [E-resource. Accessmode]: http://ir.polissiauniver.edu.ua/bitstream/123456789/14658/1/Zagorivska_TP_KR_053_2023.pdf (Last accessed: 08.09.2024) (In Ukrainian).

6. *Artificial Intelligence in Medicine Market Size, Share, Competitive Landscape and Trend Analysis Report, by Product Type, Technology and Application – Global Opportunity Analysis and Industry Forecast, 2018–2025*. (2018). [E-resource. Accessmode]: <https://www.alliedmarketresearch.com/artificial-intelligence-in-medicine-market> (Last accessed: 08.09.2024) (In English).

7. *Bioetyka: vid teorii do praktyky*. [Bioethics: from theory to practice]. (2021). [E-resource. Accessmode]: Kyiv: VD «Avitsena». – 144 s. (In Ukrainian).

8. *Religion*. A guide to resources for the study of religion / Religion and Bioethics. (2024). [E-resource. Accessmode]: <https://guides.lib.fsu.edu/religion/bioethics> (Last accessed: 08.09.2024) (In English).

9. Berezhanskyi Y. *Fond Dzhordzha Kluni khoche prytiahnuty do vidpovidalnosti rosiyskykh propahandystiv*. [Bioethics: from theory to practice The George Clooney Foundation wants to bring Russian propagandists to justice]. (2024). [E-resource. Accessmode]: <https://tsn.ua/svit/fond-dzhordzha-kluni-hoche-prityagnuti-do-vidpovidalnosti-rosiyskih-propagandistiv-2592141.html> (Last accessed: 08.09.2024) (In Ukrainian).

10. *Medvediev, Soloviov, Symonian ta inshi rosiiski propahandysty obvynuvachuiutsia u movi vorozhnechi yak zlochyni proty liudianosti. [Medvedev, Solovyov, Simonyan and other Russian propagandists are accused of hate speech as a crime against humanity].* (2024). [E-resource. Accessmode]: <https://ccl.org.ua/news/medvedyev-solovjov-simonyan-ta-inshi-rosijski-propagandysty-obvynuvachuyutsya-u-movi-vorozhnechi-yak-zlochyni-proty-lyudyanoi/> (Last accessed: 08.09.2024) (In Ukrainian).

11. Mueller W. (2019). *The Bible and Bioethics Dealing with the problems of modern medicine.* [E-resource. Accessmode]: <https://mlc-wels.edu/continuing-education/wp-content/uploads/sites/11/2019/05/MuellerBioethics.pdf> (Last accessed: 08.09.2024) (In English).

12. *"Reportery bez kordoniv" opryliudnyly indeks svobody slova u 2023 rotsi. Ukraina na 79-mu misti. [Reporters Without Borders has released its Freedom of Speech Index for 2023. Ukraine is ranked 79th].* (2023). [E-resource. Accessmode]: <https://imi.org.ua/news/reportery-bez-kordoniv-oprylyudnyly-indeks-svobody-slova-u-2023-rotsi-ukrayina-na-79-mu-misti-i52524> (Last accessed: 08.09.2024) (In Ukrainian).

13. *The AI Index Report 2024. Measuring trends in AI.* (2024). [E-resource. Accessmode]: <https://aiindex.stanford.edu/report/> (Last accessed: 08.09.2024) (In English).

14. Kurzweil R. *The Singularity is Near: When Humans Transcend Biology.* (2005). – NY: Viking, – 652 p. (In English).

Dobrodum Olha Viktorivna

Doctor of Philosophical Sciences,
Professor at the Department of Journalism and Advertising
State University of Trade and Economics
19 Kioto, 02156, Kyiv, Ukraine
orcid.org/0000-0001-7651-4946

Martyniuk Eduard Ivanovych

Candidate of Philosophical Sciences,
Senior Lecturer at the Department of Cultural Studies and Art History
Odessa Polytechnic National University
1, Shevchenka ave., Odesa, Ukraine
orcid.org/0000-0001-5904-2721

Nyktychenko Elena Eduardivna

Candidate of Philosophical Sciences,
Senior Lecturer at the Department of Cultural Studies and Art History
Odessa Polytechnic National University
1, Shevchenka ave., Odesa, Ukraine
orcid.org/0000-0002-9403-9795

CHARISMATIC AI AND THE FUTURE OF BIOETHICS

The relevance of the article. *AI has become an integral part of many aspects of our lives, from healthcare to workflow automation, but as its influence grows, so does the need to develop ethical principles to govern this area. In the age of AI, when machines are increasingly penetrating our lives, the meaning of charisma is undergoing significant changes: on the one hand, AI can enhance human charisma, as machine learning algorithms are able to analyze huge amounts of data on audience behavior and create content that is ideally suited to each individual; on the other hand, AI also creates new challenges for charismatic personalities, as the emergence of virtual influencers created by AI calls into question the uniqueness of the human image. The purpose of the article is to analyze possible options for the future of bioethics in the context of charismatic AI. The theoretical and methodological basis of the article is based on the problematic-chronological, systemic-structural and critical analysis of scientific sources, as well as the conceptual-discursive, systemic-*

*chronological and problem-oriented approaches to information and communication comprehension of phenomena and events of social and political life. **Conclusions and prospects for further research.** The bioethics of AI is an interdisciplinary field that requires an integrated approach – international cooperation and the development of common ethical principles are key factors in ensuring the safe and responsible development of AI technologies in biomedicine. In the digital age, when AI is becoming an integral part of our lives, the concept of charisma is undergoing significant changes – the online space offers new opportunities for charisma, and AI is becoming a powerful tool for its enhancement and measurement. The world is changing rapidly, and if earlier charisma was associated exclusively with human qualities, today it acquires a new dimension in the context of AI development. To create charismatic AI that will act in the interests of humans, it is necessary to incorporate ethical principles into algorithms, conduct constant monitoring, and develop security systems.*

Key words: *charisma, charismatic AI, future of bioethics, personality, biomedicine.*